

Projektnamn: Förstudie Energiekonomi

Programområde: Nationella regionalfondsprogrammet

Ärende ID: 20201075

Sammanfattande beskrivning

Förstudien ska undersöka om det går att lyfta fram och sprida ny kunskap och minska hindren för en lönsam energieffektivisering genom att få kunskap om hur de små och medelstora företagen lättare och bättre ska kunna värdera interna energiprojekt och bli bättre på att kunna räkna på olika projekialternativ. Förstudien förväntas leda till en strategi för hur arbetet med energiekonomi ska bedrivas, så att nyttan för små och medelstora företag tydliggörs, men också undersöka hur Energimyndigheten ska prioritera inom arbetsfältet. Förstudien förväntas leda till ett genomförandeprojekt inom det nationella regionalfondsprogrammet.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Målet med denna förstudie är att få kunskap om hur de små och medelstora företagen lättare och bättre ska kunna värdera interna energiprojekt och att bli bättre på att kunna räkna på olika projekialternativ. Förstudien ska undersöka om det inom området energiekonomi går att lyfta fram och sprida ny kunskap för att hitta drivkrafterna hos företagen och företagsnära aktörer och samtidigt minska hindren för lönsam energieffektivisering.

Energimyndigheten har identifierat nedanstående områden med behov utveckling, till exempel av verktyg och information. En utveckling kan samtidigt bidra till att utveckla små och medelstora företags konkurrenskraft:

- Leverantörsled: underlätta för små och medelstora företag att ställa krav och anpassa sig till krav inom den etablerade formen av leverantörsled. I detta ingår att undersöka vilka krav som ställs idag, och hur kraven kan komma att se ut framöver, med hänsyn till en förändrad omvärld.

- Mervärden: kunna förstå, inkludera, visualisera och kommunicera mervärden i samband med energieffektivisering eller annat miljöarbete. En energieffektiviseringsåtgärd medför nästan alltid större inbesparade kostnader än just kostnaden för minskade kilowattimmar, t.ex. lägre koldioxidutsläpp, högre industriell produktionseffektivitet eller bättre inomhusmiljö. - Upphandling: ha

tillgång till rutiner och enkla verktyg så att små och medelstora företag i alla typer av sammanhang investerar kostnadseffektivt. Energikrävande utrustning har ofta en livslängd på över 20 år, varför det är viktigt att förstå att själva inköpskostnaden ofta utgör en mindre del av den totala livscykelkostnaden.

- Ledningsgrupper: bidra till ökad kunskap och inställning till energieffektivisering, men det historiskt varit svårt att nå denna målgrupp, och därmed svårt att förstå behoven. Detta är ofta en kritisk faktor för hur framgångsrika företag kan vara, och det gäller inte minst för mindre företag. Vad är det som gör att ett område blir en strategisk fråga hos företagen?

- Banker, finansinstitut: utveckla den finansiella sektorns samverkan med små och medelstora företag avseende energieffektivisering och andra miljöaspekter. Exempel på utbyte kan avse lånevillkor anpassade till små och medelstora företag, men också lämpliga indikatorer i samband med de mindre företagens årsredovisningar.

- Hållbarhetslagen: skapa förståelse och utveckla nytta i samband med lagen. Ge små och medelstora företag bättre förutsättningar att anpassa sin verksamhet till skärpt lagstiftning inom energi- och miljöområdet.

- Ekonomisk revision: utveckla den klassiska ekonomiska revisionen till att även inkludera energi- och klimataspekter på ett sätt som är avpassat efter små och medelstora företags villkor. Genom att sammanlänka finansiell och icke-finansiell information skapas såväl en högre kunskapsnivå som revisionsbevis av högre kvalitet och tillförlitlighet. Utvecklingen ligger helt i linje med den som drivs på global nivå avseende integrerad rapportering, Integrated Reporting, där företag ska komma att redovisa sin totala prestation och påverkan. Utvidgad redovisnings- och revisionsrekommendation avseende energi betyder också en potentiell affärsmöjlighet för revisionsföretagen, det vill säga både beställare och leverantörer kan utvecklas. Energimyndigheten har i detta skede valt samlingsnamnet energiekonomi för den här typen av områden. Begreppet syftar till att beskriva att energieffektivisering inte enbart handlar om att införa ny teknik eller nya sätt att använda energikrävande utrustning i samhället. Det är många fler aspekter som behöver inkluderas, och sambanden är komplexa. Aktuell forskning visar att insikten om möjligheten till lönsam effektivisering inte med automatik leder till genomförande. Det är viktigt att undersöka vilka drivkrafter som motiverar handling. Utvecklingen går allt snabbare, därför behöver små och medelstora företag få stöd i att utveckla metoder för lärande i det egna företaget.

Omvärd och samverkan

Inget av ovan nämnda områden som förstudien ska innefatta är i grunden något nytt. Trots det är inget av de nämnda exemplen optimalt utvecklade och

fungerande. De utgör snarare hinder för effektiv energianvändning i företag och samhället i stort. Dessutom är behovet av kunskap om området energiekonomi särskilt stort i små och medelstora företag. Sedan länge finns specifika leverantörsled, men samverkan mellan de olika leverantörsleden saknas i allmänhet och det behövs anpassning till både den nationella och internationella marknaden. Sannolikt finns även behov av standardisering. Här finns en stor förbättringspotential för de små och medelstora företagen, såväl ekonomiskt, energianvändningsmässigt som ur konkurrensperspektiv. Energimyndigheten finansierar forskning om energieffektiviseringens mervärden, och inom EU och internationellt är området högaktuellt. Men begreppet är brett och idag saknas särskilt kunskap om hur små och medelstora företag rationellt ska kunna förstå och använda sig av mervärden i samband med energieffektivisering och andra miljöaspekter. Den här förstudien ska undersöka hur små och medelstora företag ska kunna identifiera och visualisera vinsterna med energieffektivisering. De ska också kunna kommunicera dessa vinster såväl internt, i beslutsunderlag, som externt i dialog med kunder, myndigheter med flera. Alla företag har egna rutiner vid upphandling av energikrävande utrustning. Kvaliteteten på dessa rutiner varierar. Energimyndigheten har erfarenhet från området, men det behövs mer kunskap om hur stöd ska utformas till de små och medelstora företagen. Den nya Upphandlingsmyndigheten ger endast stöd till offentlig verksamhet. Företag, och i synnerhet små och medelstora företag, har andra förutsättningar och krav. Ledningsgrupper är ett komplext område när det gäller miljö och energi, och kunskapen om dem i detta syfte är fragmentiserad. Idag saknas en helhetsbild för hur området kan utvecklas och speciellt hur stöd kan ges till små och medelstora företag. EU har genom sitt Energieffektiviseringsdirektiv (EED) pekat ut banker och finansinstitut som särskilt viktiga aktörer för ökad energieffektivitet i samhället, även för de små och medelstora företagen. Förutsättningarna för dessa aktörers inverkan är dock olika för respektive medlemsland. Det skulle vara värdefullt att analysera nytta och kostnader med olika upplägg, med hänsyn till de svenska mindre företagens behov. Det skulle också vara värdefullt att skapa en dialog med banker och finansinstitut om hur indikatorer för resurs- och energieffektivisering i hållbarhetsredovisningar, årsredovisningar etc. skulle kunna bidra till förbättrad konkurrenskraft för de små och medelstora företagen. Inom revisionsområdet har ett utvecklingsarbete inom branschorganisationen för redovisningskonsulter, revisorer och rådgivare, FAR, pågått sedan år 2004. Ett hinder för framgång har varit revisorernas bristande kunskap om energiområdet. En möjlig lösning är att revisorerna ges tillgång till de kurser som Energimyndigheten ger för flera av sina samverkanspartners. Små och medelstora företag har mycket att vinna på om de kan få stöd genom den kontinuerliga revisionsprocessen. Erfarenheter från andra länder är en viktig kunskapskälla för energiekonomiområdet och hur det ska utvecklas i Sverige. Mycket erfarenhet från olika länder har redovisats vid konferenser anordnade av the European Council for an Energy-Efficient Economy.

Koppling till det lokala näringslivet

I nuläget är det en öppen fråga vilka företag eller branscher som ska inkluderas i förstudien, men energiekonomi påverkar alla små och medelstora företag, och det gäller även de delområden som nämnts ovan. Syftet med förstudien är som sagt att öka små och medelstora företags resurseffektivitet och konkurrenskraft, därmed måste stort fokus läggas på att direkt involvera företagen och deras företrädare. Förstudien kommer till stor del att handla om dialog med berörda aktörer. Det kan vara kvalitativa djupintervjuer, enkäter, workshops och seminarier. Om Energimyndigheten ska arbeta med att utveckla området energiekonomi så måste det ske utifrån målgruppens behov, det vill säga de små och medelstora företagen. Samtidigt finns det behov av att även föra en dialog med andra aktörer än små och medelstora företag, till exempel banker, stora företag i samband med leverantörsled, Upphandlingsmyndigheten och internationella aktörer. Representanter för dessa aktörer kommer också att involveras i projektet.

Mål och resultat

Mål

Förstudien ska besvara följande frågor:

- Vilka drivkrafter hos små och medelstora företag kan göra att de vill utvecklas inom området?
- Kan energiekonomiområdet utvecklas för små och medelstora företag? - Finns behov hos små och medelstora företag att Energimyndigheten utvecklar sin roll inom området?
- Hur passar energiekonomiprojektet in bland övriga projekt inom det nationella regionalfondsprogrammet och kan synergier skapa? Om ja, vilken eller vilka typer av stöd bör då ges? Resultaten av förstudien ska ligga till grund för Energimyndighetens strategi inom energiekonomi för målgruppen små och medelstora företag.

Förstudien ska också resultera i underlag om vilka områden som ska prioriteras med hänsyn till omvärldsläget och tillgängliga resurser. Om förstudien visar på en stor potential för små och medelstora företag att arbeta med energiekonomi kommer förstudien också att redovisa hur genomförandeprojekt inom ramen för Tillväxtverkets nationella regionalfond kan utformas. Förstudien behövs för att kunna bedöma hur ett upplägg för genomförandeprojekt ska utformas. De delområden som ingår i denna förstudie har en mycket stor potential att underlätta för små och medelstora företag i deras arbete med hållbar energianvändning och miljöfrågorna i stort. Men dessa frågor är också komplexa. I princip kan genomförandeprojekt, det kan bli flera, utveckla interaktionen

mellan olika aktörer i samhället och skapa nya affärsmodeller med syfte att underlätta energieffektivisering, till exempel genom ökat kunnande om energiaspekten hos banker, revisorer med flera eller genom nya samarbetsformer mellan olika typer av aktörer. Andra resultat från genomförandeprojekt kan vara verktyg som förenklar för små och medelstora företag, eller information och utbildningspaket anpassade till dem.

Målgrupper

Den huvudsakliga målgruppen är de små och medelstora företagen. Inom respektive delområde som kommer att ingå i förstudien finns många specifika målgrupper:

- ledningsgrupper inom företagen
- energi- och miljöansvariga
- ledningssystemansvariga
- inköpsansvariga
- ekonomiansvariga

Därtill tillkommer de externa aktörer som berörs inom de olika områdena, till exempel större företag som ställer krav på små underleverantörer i leverantörskedjan, banker och finansinstitut, revisorer och universitet. Ett första steg i en förstudie är att identifiera och förtydliga dessa målgrupper, och att sätta in dem i rätt sammanhang. Det pågår en diskussion i samhället om behovet av nya affärsmodeller för energieffektivitet. Det behövs därför en aktörsanalys som visar på vilket sätt små och medelstora företag påverkas och bör agera. - ekonomiansvariga Därtill tillkommer de externa aktörer som berörs inom de olika områdena, till exempel större företag som ställer krav på små underleverantörer i leverantörskedjan, banker och finansinstitut, revisorer och universitet. Ett första steg i en förstudie är att identifiera och förtydliga dessa målgrupper, och att sätta in dem i rätt sammanhang. Det pågår en diskussion i samhället om behovet av nya affärsmodeller för energieffektivitet. Det behövs därför en aktörsanalys som visar på vilket sätt små och medelstora företag påverkas och bör agera.

Förväntat resultat vid projektavslut

Förstudien förväntas leda till en strategi för hur arbetet med energiekonomi ska bedrivas, så att nyttan för små och medelstora företag tydliggörs, men också hur Energimyndigheten ska prioritera inom arbetsfältet. Den förväntas också leda till att Energimyndigheten ska kunna ge förslag på genomförandeprojekt inom ramen för Tillväxtverkets nationella regionalfond. Företagen är utsatta för en alltmer snabb förändringstakt. Det finns ett stort behov att stödja företagen i lärandeprocessen att hantera dessa förändringar, särskilt små och medelstora företag. Resultatet av förstudien ska visa hur området energiekonomi kan bidra till detta. Förstudien förväntas att direkt kunna reda ut ett antal frågetecken om energiekonomi som finns idag, som behov av stöd hos små och medelstora företag, statligt ansvar etc. En del av de delområden som föreslås ingå i förstudien

kan visa sig vara alltför komplexa att hantera i nuläget. Förstudien kommer i så fall att resultera i ett förslag till hur dessa delfrågor ska hanteras i framtiden.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Ej aktuellt för förstudie.

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Projektägaren Energimyndigheten har som projektägare det övergripande ansvaret för projektet gentemot Tillväxtverket och ansvarar för att styra projektet. Energimyndigheten kommer i huvudsak att besätta redan anställda avseende förstudiens olika funktioner. Möjligen kommer det att behövas viss nyanställning. I förstudien behövs även kunskapsstöd från konsult. Projektledarens roll och ansvar är att: - arbeta utifrån projektbeslut från Tillväxtverket - samordna och samla in resultat från insatserna samt följa projektets utveckling via uppsatta mål - ta fram underlag och genomföra eventuella upphandlingar och samordna övrigt internt arbete som behövs för projektet - Projektkoncernens roll och ansvar är att följa upp och sammanställa det ekonomiska resultatet för projektet samt ta fram underlag till begäran om utbetalning. - Projektadministratörens roll och ansvar är alla administrativa rutiner avseende diarieföring i samband med ansökningar, rapporter och ekonomiska redovisningar. - Projektkommunikatörens roll är att samordna kommunikationsarbetet inom projektet för insatsen i samråd med projektledare.

På Energimyndigheten finns även en samordningsfunktion som ansvarar för att:

- samordna Energimyndighetens interna arbete mellan alla pågående och kommande projekt som söks inom nationella regionalfondsprogrammet.
- Samordna arbetet med planering, uppföljning, kvartalsrapporter, ekonomi, m.m.

Samordningsfunktionen bekostas inte av projektet.

Energimyndigheten har vidare ett antal beslutade interna rutiner och processer som följs i all verksamhet, inklusive detta projekt. Exempel på rutiner är upphandling och anskaffning, beslut, projektledning och diarieföring.

Arbetsätt

Nedan redovisas några möjliga aktiviteter per delområde. Efter beslut kommer stödmottagaren att ta fram en detaljerad projektplan.

- Leverantörsled: Kunskapsinhämtning genom diskussion med berörda aktörer och eventuellt enkäter. I samband med diskussion och erfarenhetsutbyte ska små

och medelstora företags förutsättningar inkluderas. Vad behöver de för att kunna utvecklas, vad behövs för att kvalificera sig till vissa leverantörsled, hur kan branscher bli mer konkurrenskraftiga, hur bidrar energieffektivisering till små och medelstora företags konkurrenskraft, hur kan horisontella mål som etnicitet, ökad kvinnligt inflytande inkluderas i kravställningarna, finns det ny teknik (t.ex. visualisering och digitalisering) som påverkar förutsättningarna?

- Upphandling: Inventera vilka hjälpmedel som idag finns tillgängliga, och på vilket sätt de är anpassade till små och medelstora företag. Samtidigt behövs en undersökning om vilka behov företagen har i samband med upphandlingar. Syftet är att företagen på ett enkelt sätt ska kunna göra rationella och kostnadseffektiva inköp där energieffektivitet och resurseffektivitet inkluderas. Förstudien ska resultera i förslag till vilka verktyg, anpassade till små och medelstora företag, som behöver tas fram.

- Ledningsgrupper: En viktig framgångsfaktor för att företag ska investera i miljö- och energieffektivitet är att högsta ledningsnivån ger positiva signaler för sådant arbete. Men många företagsledningar, inte minst i mindre företag, har begränsade resurser att sätta sig in i dessa frågor. Därför behövs beslutsunderlag som effektivt kan visualisera och redovisa för- och nackdelar med olika typer av investeringar i energieffektivitet. Detta delområde kommer att kräva noggrann förberedelse för att förpacka, visualisera och kommunicera underlag som är speciellt anpassade till högsta ledningsnivå. Inom ramen för förstudien kommer dialog att föras med flera företagsledningar om deras behov av information och verktyg.

- Banker, finansinstitut: Inventera de insatser och verktyg som används idag inom området, både nationellt och internationellt. Dessutom behövs en inventering av vilka aktörer som finns i Sverige som har beröringspunkter med delområdet. Energimyndigheten kommer att utforma ett diskussionsunderlag med ett antal olika förslag om hur branschen och de små och medelstora företagen kan dra nytta av de mål för miljö- och energieffektivitet som finns nationellt och internationellt. Det kommer att krävas dialog med ett stort antal aktörer.

- Hållbarhetslagen: I denna del av arbetet kommer Energimyndigheten att undersöka hur förståelsen för hållbarhetslagen i små och medelstora företag kan förstärkas och hur denna kunskap kan utnyttjas för att skapa nyttor för företagen med avseende på resurseffektivitet, energieffektivitet och konkurrenskraft.

- Ekonomisk revision: Som ett första steg i denna del av förstudien kommer befintliga rapporter att analyseras och därefter förpackas i ett format så att Energimyndigheten kan föra en dialog med små och medelstora företag, revisorer och andra relevanta aktörer om behovet av utveckling av detta område. Arbetet kommer att mynna ut i en analys huruvida revisionsbranschen mer än idag kan involveras i arbetet med ökad energieffektivitet hos mindre företag.

